

# Psychologie vývojová

**PhDr. Simona Kiryková, Ph.D.**

Studijní opora čerpá z materiálů, které vznikly v rámci ESF projektu č. CZ1.07/2.2.00/18.0027.



## DOSPĚLOST. STÁŘÍ.



***Anotace:** Kapitola seznamuje s vývojovými specifiky období dospělosti a stáří.*

*Vzhledem k cílové skupině studujících učitelství pro 1. stupeň základní školy prezentujeme v této kapitole jen stručně zásadní vývojové změny. Pro hlubší poznání vývojových specifík uvedených etap odkazujeme na studium příslušné odborné literatury.*

***Klíčové pojmy:** dospělost – raná, střední, vrcholná, pozdní; stáří.*

### DOSPĚLOST

Biologická dospělost nastává dosažením reprodukční schopnosti, tedy přibližně po 15. roce života. Jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole, způsob života současné euroamerické společnosti, charakterizovaný institucionalizací vzdělání a dlouhodobou profesní přípravou, prodlužuje dobu dospívání a odsouvá sociální mezník přijetí dospělosti se všemi důsledky až na pozdější čas.

Za nejvýznamnější psychické znaky považujeme **samostatnost, relativní svobodu** vlastního rozhodování a chování, spojenou se **zodpovědností** vztahu druhým lidem, se zodpovědností za svá rozhodnutí i činy (Vágnerová 2000, s. 301).

Na křivce evolučních a involučních změn ve vývoji jedince zaujímá období dospělosti vrchol: v některých oblastech zahrnuje dospělost jak etapou největšího potenciálu, tak i involuci - dospělost je nejdelším obdobím v životě člověka (trvá více než 40 let). Pro lepší orientaci dělíme věk dospělosti do dílčích etap: **časná** (20 – 25 let), **střední** (do 45 let), **pozdní** (do začátku stáří – v 60 – 65 letech).

Za vývojový úkol dospělosti můžeme – velmi stručně - označit přijetí odpovědnosti za vlastní život a za svůj podíl v životě sociálních celků, na nichž jedinec participuje, a předávání zkušeností získaných vlastním vývojem další generaci.

Dospělost jako specifické období vývoje jedince studuje samostatný obor vývojové psychologie – **ADULTOPSYCHOLOGIE**.

### STÁŘÍ

Posledním časem života dospělého je **stáří** (od 60. roku, v některých pojetích od 65. roku života jedince). Stáří je obdobím uzavírajícím linku životního příběhu. Po stránce biologické je charakterizováno převládajícími involučními změnami ve struktuře i funkci tkání a s tím spojeným oslabením fyzických i psychických sil. Podobně jako u dospívání (a samozřejmě i dalších etap vývoje) je nástup a proces přirozeného stárnutí determinován řadou osobnostních i sociálních

činitelů. Stáří jako specifické období vývoje jedince studuje samostatný obor vývojové psychologie – **GERONTOPSYCHOLOGIE**.

Podstatné vývojové úkoly dospělosti a stáří jsou charakterizovány v Eriksonově periodizaci života jedince (viz kap. 3.5. této studijní opory).



#### **LITERATURA KE KAPITOLE:**

SHEEY, G. 1999. *Průvodce dospělostí: šance a úskalí druhé poloviny života*. Praha: Portál.

STUART-HAMILTON, I., 1999. *Psychologie stárnutí*. Praha: Portál.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing.

ŘÍČAN, P., 2006. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál.

VÁGNEROVÁ, M., 2000. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál.